

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties (BZK)
mr. drs. H.J.G. Bruins Slot
Postbus 20011
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Datum
18 april 2023
Kenmerk
TLD/U202300299
Telefoon
070 373 8393
Bijlage(n)

Onderwerp

Adviesaanvraag over voorstel voor Wet aanscherping
strafbaarstelling ronselen en vereisten restzetels

Geachte mevrouw Bruins Slot,

Hierbij brengen wij u advies uit naar aanleiding van het wetsvoorstel Wijziging van de Kieswet in verband met de aanscherping van de strafbaarstelling inzake het ronselen van volmachtstemmen en de vereisten voor de toewijzing van restzetels (Wet aanscherping strafbaarstelling ronselen en vereisten toewijzing restzetels).

Ronselen van volmachtstemmen

Betrouwbare verkiezingen zijn de basis van onze democratie. Een belangrijke waarborg voor betrouwbare verkiezingen is dat de kiezer zonder drang of dwang zelf bepaalt hoe hij zijn stemrecht gebruikt (stemvrijheid), en dat een eventueel initiatief tot het stemmen per volmacht altijd van de kiezer zelf moet uitgaan. Het ronselen van volmachtstemmen is in strijd met dit uitgangspunt.

Tegenover het voorkomen van het misbruik maken van volmachtstemmen door ronselen, staat het algemeen democratisch belang om kiezers de gelegenheid te bieden om gebruik te maken van hun stemrecht, ook als zij niet zelf in staat zijn om persoonlijk te gaan stemmen.

Uit de evaluatie van de Gemeenteraadsverkiezingen 2022 blijkt dat 11 % van alle kiezers gebruik heeft gemaakt van een volmacht. In de praktijk blijkt dat er geen of slechts een enkele maal reden was om aan te nemen dat er sprake was van ronselen van stemmen.

In een eerdere reactie op het initiatiefwetsvoorstel Vervroegd stemmen in het stemlokaal hebben wij in het kader van dat wetsvoorstel aangegeven uit het oogpunt van het tegengaan van fraude positief te staan tegenover het terugbrengen van het aantal volmachtstemmen van 2 naar 1 per persoon.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag
070 - 373 83 93 | info@vng.nl

Niettemin vragen wij ons mede in het licht van het onderhavige wetsvoorstel af wat de consequenties zijn van het terugbrengen van het aantal volmachtstemmen voor het gebruik kunnen maken van het stemrecht en daarmee voor de opkomst. Mogelijk kan het risico van ronselen van volmachten al afdoende worden beperkt met het onderhavige wetsvoorstel. Daarom geven wij als overweging mee om eerst te onderzoeken wat de gevolgen zijn van het terugbrengen van het aantal volmachten voor het opkomstpercentage bij verkiezingen en voor het mogelijk risico op ronselen van volmachten alvorens hierin een besluit te nemen.

Tekstuele aanpassingen

Over de voorgestelde tekstuele aanpassingen van de wetstekst in dit wetsvoorstel, zodat ook huidige mogelijke (digitale) situaties van ronselen hieronder zullen vallen, zijn wij positief. Het is raadzaam om in de wettekst het 'stelselmatig' aanspreken van personen en het 'persoonlijk benaderen' te schrappen. Eveneens is het raadzaam de term 'ten einde' iemand te bewegen tot het afgeven van een volmacht te vervangen door 'met het oogmerk' om iemand te bewegen.

Wijzigen toewijzing restzetels

In het wetsvoorstel is ook een wijziging van de toewijzing van restzetels bij gemeenteraadsverkiezingen opgenomen.

Uit de evaluatie van de Gemeenteraadsverkiezingen 2022 blijkt dat in alle 333 gemeenten waarvoor een verkiezing werd gehouden 592 eenmansfracties zijn toegelaten. Aan 89 van deze 592 partijen (in 75 gemeenten) is een (rest)zetel toegewezen op basis van de huidige toewijzingsregels.

Wij ondersteunen de argumentatie van het minimaal een zetel in de gemeenteraad 'op eigen kracht' (100% van de kiesdeler) te moeten hebben bemachtigd, voordat een partij in aanmerking komt voor een restzetel.

Er is een voorkeur om bij de criteria voor toewijzing van restzetels geen onderscheid meer te maken tussen gemeenten afhankelijk van de grootte van de gemeenteraad. Eveneens verdient het voorkeur om een en dezelfde systematiek te hanteren bij de toewijzing van restzetels voor ook de andere in de Kieswet geregelde verkiezingen (de verkiezingen voor provinciale staten, de algemeen besturen van de waterschappen, de eilandsraden en de kiescolleges).

Als voornaamste argument om de drempel voor toewijzing van een (rest)zetel te verhogen, zien wij dat er op gemeenteraadsleden een steeds grotere druk ontstaat om de steeds complexere taak van een gemeenteraadslid te kunnen uitvoeren. Die uitvoering van taken wordt nog eens bemoeilijkt als er sprake is van een kleine eenmansfractie.

Hierbij kan dan worden meegewogen dat er in de afgelopen jaren over het algemeen sprake is van een toename van het aantal fracties in een gemeenteraad. Deze toename heeft gezorgd voor een verandering in het functioneren, de dynamiek en het samenspel binnen een raad.

Wel vragen wij ons af wat de wijziging van toewijzing van een restzetel daadwerkelijk voor consequenties zal hebben voor de versplintering in de raad. Wij geven daarom in overweging om na te gaan en te onderzoeken wat de consequenties van de voorgestelde wijziging zijn voor onder andere de samenstelling en het functioneren van de gemeenteraad en fracties binnen de gemeenteraad, en daarmee voor het totale democratische proces op lokaal niveau.

Toewijzing zetels bij lijstuitputting

Wij willen van de gelegenheid gebruik maken om u in overweging te geven om de gestelde grens van maximaal 19 raadszetels, waarbij raadszetels die vrijkomen door lijstuitputting worden herverdeeld, ook los te laten en hiervoor geen grens meer te stellen. Begin 2020 hebben wij dit in ons advies over het Wetsvoorstel bevorderen integriteit en functioneren van het decentraal bestuur al geadviseerd, maar dit advies is niet overgenomen.

Wellicht is met het laten vervallen van de grens voor herverdelen van de restzetels bij kleine gemeenten met maximaal 19 raadszetels zoals geregeld in dit concept wetsvoorstel, er de mogelijkheid om een dergelijke grens ook weg te nemen bij de sporadische gevallen dat er sprake is van lijstuitputting in de grotere gemeenten met meer dan 19 raadszetels.

De wijziging in toewijzing van zetels bij lijstuitputting evenals de wijziging in de toewijzing van restzetels in gemeenteraden kan bijdragen aan de kwaliteit van het bestuur van een gemeente.

Wij verzoeken u om bovenstaande punten bij de behandeling van het wetsvoorstel te betrekken. Tevens worden wij graag betrokken bij eventueel vervolgonderzoek ter onderbouwing van de voorgestelde wijzigingen, zodat daarmee verder vorm kan worden gegeven aan ons advies ten aanzien van het wetsvoorstel.

Met vriendelijke groeten,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten,

mr. L.K. Geluk,
algemeen directeur